

VY_32_INOVACE_032

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Politika - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace vysvětluje obsah pojmu politika v několika částech týkajících se typologie politických programů, moci, její legitimizace, dále oblasti politické socializace a politické kultury, způsobů politické participace občanů a rovněž vztahu politiky a veřejného mínění. Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovědní vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** politika, politický program, moc, politický systém, politická kultura, politická participace
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Politika

- **Polis** (řec.) = městský stát, město, obec
- **Politiké techné** (řec.) = správa obce
- **Původní význam slova politika** je tedy:
  - správa věcí veřejných
  - umění řídit stát nebo vztahy mezi státy

- Slovo politika se používá ve **dvou úplně odlišných** významech:
  - Politika jako **program a způsob jednání** jednotlivců, skupin, stran, vlád ... (např. energetická politika ČR, ...).
  - Politika jako **střet protichůdných zájmů** a programů – většinou se jedná o **konflikt** řešený **kompromisem**. Pokud se konflikt déle neřeší hovoříme o **krizi**.

Politický program

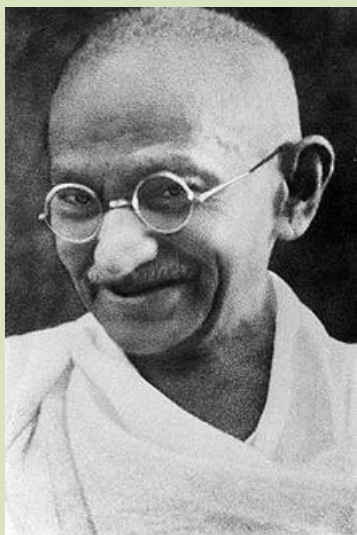
- **Soubor politických představ, který vychází jednak z teorie a jednak z momentálního stavu ve společnosti**
- **Soubor konkrétních úkolů a postupů pro politickou praxi**
- **Veřejně publikovaný dokument**
- **Častý rozpor psaného programu a skutečné praxe je obvyklým zdrojem nespokojenosti s praktickou politikou!!!**

„Neslibujte si od politiky mnoho, ale přesto ji chraňte jako oko v hlavě“.

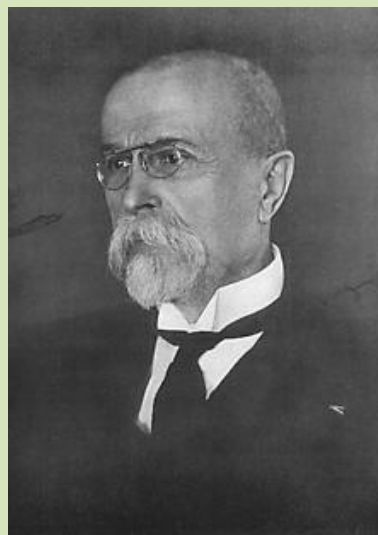
Pithart, P., Obrana politiky

- Politický program může být obecně:
  - Pragmatický program (politika) - snaha o uspokojování potřeb maximálního počtu lidí.
  - Pragmatik chce ze svého programu pomocí kompromisů **uskutečnit maximum – „umění možného“** .
  - Pragmatik usiluje o své **znovuzvolení**.
  - **Většina vůdců politických stran** jsou pragmatoci.
  - I pragmatik by však měl mít své **zásady a principy**.

- **Antipolitický, idealistický program** (politika) – založen na **morálních nebo náboženských** principech.
- Tyto principy mají **přednost** před každodenní užitečností politikova konání (.)
- Nejdůležitější je důraz na **dodržování lidských práv**.
- Důraz na **dlouhodobý vývoj společnosti a lidstvo jako celek**.
- Pro **příklad**: Mahátma Gándhí, T. G. Masaryk, V. Havel, Amnesty International, Human Rights Watch...)

Mahátma Gándhí

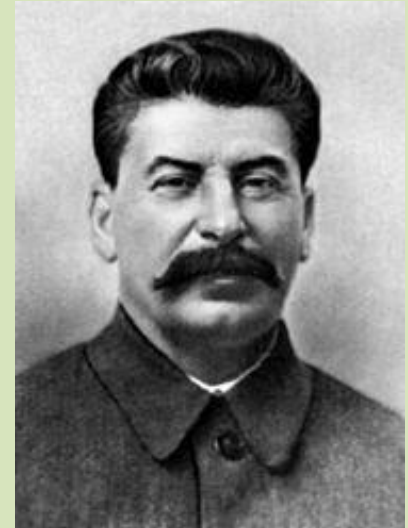
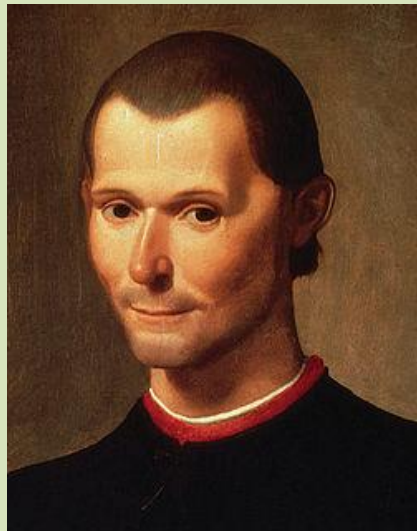
T. G. Masaryk

V. Havel

- **Negativistický program** (politika) – jde jen o **uchopení moci**.
- **Lidé** jsou pak jen **objektem manipulace** k dosažení nějakého „vyššího cíle“ (vítězství ve válce, rasově čistý stát, budování šťastnějších zítřků...).
- N. Machiavelli: „*Kdo získá a chce udržet dané území, musí dbát dvou věcí: Zaprvé, aby vyhladil rod dosavadního vladaře, aby neměnil ani jejich zákony, ani daně ...*“
- A. Hitler: „*Politika je umění dovést až ke konci boj národa o jeho místo na zemi.*“
- J. V. Stalin: „*Nezáleží na tom, jak se hlasovalo, důležité je, jak se to spočítalo.*“

- Otázku politické moci z hlediska negativistické politiky zpracoval již italský politik a diplomat **Niccoló Machiavelli** (1469 -1527) ve svém díle ***Vladař (Il Principe)***
- Dílo věnoval rodu Medicejských.
- Několik myšlenek z díla:
  - *Panovník má budít respekt, nikoli však strach, protože ten vede zase k nenávisti. A respekt si udrží potud, dokud nesáhne poddaným na majetek a na jejich ženy.*
  - *Když už mu nezbyvá než někoho popravít, pak to musí pádně zdůvodnit. Lidé spíš zapomenou na smrt třeba i vlastního otce než na ztrátu majetku.*
  - *Ideálem panovníka by vždycky měla být shovívavost a lidskost. Jenomže ne vždy je to možné a prospěšné.*
  - *Panovník se musí starat, aby zvítězil a podržel si moc. Prostředky jimiž to dokázal shledají lidé vždy čestnými a každý je bude chválit.*

- **Fundamentalistický program** (politika) – **ultrakonzervativní** způsob dodržování nějaké teorie nebo náboženství.
- **Naprostá neústupnost, nepřipouští se kompromis.**
- Přesvědčení o **absolutní pravdě, důraz na doslovné znění např. náboženských textů.**
- Dnes nejvýrazněji zmiňován v souvislosti s **některými proudy islámu***, ale historicky se s fundamentalismem potýkalo např. i **křesťanství a judaismus**
- Mohou, ale nemusí to být **společensky nebezpečné** programy – bylo by dobré mít pravdivou představu o rizikových náboženských směrech

- ** Islámské právo (**šarí'a** = cesta ke zdroji vody nebo též vyšlapaná stezka po níž je třeba kráčet) je souborem **Bohem zjevených pravidel**, které musí zbožný muslim dodržovat.*
- *Svoji platnost a legitimitu šarí'a odvozuje od svého božského původu – je projevem vůle Všemohoucího, nezávisí na autoritě žádného pozemského zákonodárce nebo jednotlivce.*
- *Islámské právo je v zásadě neměnné a nezměnitelné, jelikož jde o právo zjevené Bohem.*
- ***V Saudské Arábii a Íránu je to jediný pramen práva***

- *V euroamerickém pojetí je právo **projevem vůle zákonodárce** (panovník či lid, a ten pak přímo nebo prostřednictvím svých zástupců).*
- *Právo je zde **proměnlivé = závislé na historickém vývoji, měnících se potřebách a přáních společnosti**.*
- *I morální a etické normy vtělované do právního řádu **podléhají změnám etického a morálního povědomí společnosti**.*

Politický systém

- Zahrnuje **všechny aktivity spojené s vykonáváním politiky:**
  - Volby
  - Volební kampaň
  - Politické strany
  - Zájmové organizace
  - Státní orgány
  - Orgány samosprávy
  - Veřejné mínění
  - Masová média

Moc

- Je to možnost člověka nebo skupiny lidí prosazovat **svou vůli i proti vůli těch, kterých se týká.**
- Každá moc se dříve nebo později snaží **legitimizovat = ospravedlnit**, že je mocí!
- Mělo by být jasné, **z čeho je moc odvozena!**
- Legitimní moc se nazývá **autorita**:
  - A. **tradiční** („tak to je a hotovo“ = náboženství)
  - A. **racionální** (vychází z právního řádu = vítěz vládne, ...)
  - A. **charismatická** (výjimečné vůdčí vlastnosti jedince)

Politická socializace

- **Politická socializace** je dlouhodobý proces při němž si jedinec formuje své **politické postoje**.
- **Faktory politické socializace** jsou stejné jako u socializace obecně:
  - **Rodina** – silný vliv
  - **Škola** – silný vliv (především střední škola)
  - **Společnost a vrstevníci** – vliv společnosti a vrstevníků je v oblasti formování politického přesvědčení překvapivě malý (na rozdíl od módy, životního stylu apod.)

Politická kultura

- **Politická kultura** – soubor politických hodnot, postojů, názorů, norem a fungování v politických rolích.
- **P. k.** znamená jakým způsobem fungují občané i politici v politice, jakým způsobem se chovají.
- Tento termín se často zaměňuje s **kulturou politického chování** (např. chování politiků k sobě navzájem)!!!
- **Politická kultura** z hlediska jedince představuje:
  - jeho **postoj k politickému systému** v dané zemi
  - jeho **postoj k jeho vlastní roli** v systému

- **Některé znaky české politické kultury:**
  - **Politikaření na úkor věcné diskuze** (od první republiky dodnes – vliv poměrného volebního systému)
  - **Komunisté stáli 40 let prakticky proti občanům** (na rozdíl od Maďarska a Polska, kde byli komunisté vnímáni vstřícněji)
  - **1989** = ostrý politický obrat (opět rozdíl od Polska a Maďarska)
  - **Po roce 1989** značná **nedůvěra ke všemu levicovému, ke všemu socialistickému**
  - **Pochybný pocit české výjimečnosti** (rozdělení státu, kuponová privatizace, ... – krize jasně ukazuje, že je to jen mýtus)
  - **Regulující mezinárodní prostředí** – pozitivní vliv EU
  - **Propast mezi vysokou a místní politikou** (oblíbenost „nezávislých kandidátů“ v komunálních volbách)
  - **Zvlášť po roce 2006 zhrubnutí chování vůdčích politiků***

- *Paroubkův (ČSSD) projev po volbách 2006 – neuznal volební porážku*
- *Topolánkův (ODS) vztyčený prostředník v parlamentu*
- *Čunek (KDU-ČSL) nedokáže „vysvětlit“, jak ve funkci vsetínského starosty náhle přišel k půlmiliónu korun*
- *Kalousek (TOP 09) problémy s alkoholem a vulgaritou –*
- *Bárta (VV) podplácení poslanců této strany*
- *...*
- *....*
- *.....*

Politická participace

- **Politická participace (účast)** – zahrnuje různé formy aktivity soukromých osob, kterými se snaží ovlivnit politický systém = **od podepsání petice až po bitku s policií na demonstraci**
- Existuje politická participace:
  - **Konvenční (obvyklé způsoby)**
  - **Nekonvenční (neobvyklé způsoby)**

- Konvenční politická participace:
  - Účast ve volbách
  - Dopis poslanci, senátorovi, ...
  - Návštěva v poslanecké či senátní kanceláři apod.
  - Návštěva komunálních zastupitelů, radních ...
  - Dopis do médií, telefonát do rádia apod.
  - Blogy (např. <http://blog.idnes.cz/>)
  - Účast na politickém mítinku
  - Pomoc politické straně, vyvěšování transparentů ...
  - Vstup do politické strany (starší 18 let)
  - Vlastní kandidatura ve volbách
  - Vstup do odborů, nátlakové skupiny apod.
  - Pomoc nátlakové skupině (finanční podpora)
  - Organizace shromáždění, demonstrace
  - Sepsání nebo podepsání petice

- **Nekonvenční politická participace:**

- Stříkání politických hesel po zdech
- Divoké stávky spojené s násilím (ničení výloh, aut, srážky s policií ...)
- Odmítání platit daně
- Ničení billboardů
- Blokování dopravy
- Napadání mítinků politické strany („rozbíjení schůzí“)

- Evropané se mezi liší **procentem neparticipujícího** (apatického) obyvatelstva .
- Podíl apatických (neaktivních) obyvatel převažuje nad aktivními ve **Středomoří** (Portugalsko, Řecko, Itálie) a v **postkomunistických zemích** s výjimkou Česka.
- Vysokou mírou celkové nevolební participace, jsou typické severské země – **Norsko, Švédsko a Finsko, dále Švýcarsko.**
- **Ostatní západoevropské země** jsou na tom podobně, participace je zde **nadprůměrná s výjimkou Nizozemska.**

Tabulka 1. Apatie a aktivita v politické participaci v jednotlivých zemích

	podíl vůbec neparticipujícího obyvatelstva (v%)	průměrná míra participace na jednoho participujícího obyv.	průměrná míra celkové participace
Norsko	26,57	2,72	1,99
Švédsko	22,81	2,57	1,98
Švýcarsko	30,16	2,78	1,94
Finsko	28,25	2,45	1,76
Francie	37,26	2,62	1,64
Dánsko	32,20	2,32	1,57
Německo	36,66	2,48	1,57
Lucembursko	35,57	2,43	1,56
Rakousko	41,65	2,65	1,55
Velká Británie	35,48	2,35	1,52
Belgie	38,60	2,39	1,47
Irsko	45,75	2,42	1,31
Nizozemsko	46,91	2,15	1,14
Česko	46,18	2,09	1,12
Španělsko	58,94	2,71	1,11
Itálie	67,61	2,37	0,77
Slovinsko	69,12	1,81	0,56
Řecko	73,50	2,10	0,56
Portugalsko	77,17	2,32	0,53
Polsko	72,75	1,91	0,52
Maďarsko	74,54	1,93	0,49
Souvislost s celkovou participací	r = -0,980**	r = 0,785**	

r – Pearsonův korelační koeficient

Veřejné mínění

- **Veřejné mínění** – soubor postojů a názorů veřejnosti na daný problém
- Politiky zajímají **výzkumy veřejného mínění**, mají smysl pouze u dostatečně velkého vzorku obyvatel – typicky **kolem 1000 dotazovaných**
- Pokud má strana dost peněz, **agentury pro výzkum veřejného mínění** zjistí názor na cokoliv
- Agentury v ČR např:
  - [CVVM](#)
  - [Factum Invenio](#)
  - [SC&C](#)

- Veřejné mínění je ovlivňováno:
  - **Vlastními zájmy jednotlivců** („co chci a kdo mi to dá“)
  - **Politickým vzděláním voličů** (to je zdroj nestability veřejného mínění)
  - **Masovými médii** (obrovský vliv především na nerozhodnuté voliče, těch bývá kolem 10%!!!)
  - **Osobami ovlivňujícími veřejné mínění jsou:**
    - **Tvůrci** v. m. (opinion makers) = politici, populární osobnosti
    - **Formátoři** v. m. (opinion shapers) = novináři, učitelé, experti, [spin doctors](#) (něco mezi krizovým manažerem a mediálním manipulátorem)...

- **Formátoři mohou mít větší vliv než tvůrci** – viz film [Vrtěti pseem](#) (Wag the Dog) z roku 1997
- Nejznámějším "spin doctorem" současnosti je [James Carville](#).

- Jeho nejznámějším klientem byl americký president Bill Clinton, dalšími např. britský ministerský předseda Tony Blair, kanadský ministerský předseda Jean Chretien, izraelský ministerský předseda Ehud Barak, president Brazílie Fernando Henrique Cardoso = **vedl jejich volební kampaně.**

Otázky:

1. **Původní význam pojmu politika**
2. **Dva významy slova politika**
3. **Politický program**
4. **Antipolitická politika**
5. **Václav Havel se označoval za příznivce antipolitické politiky. Vyhledejte, jak ji v eseji *Politika a svědomí* definoval**
6. **Pragmatická politika**
7. **Negativistický program**
8. **Fundamentalistický program**
9. **Co je to politický systém a jaké jeho složky znáte?**
10. **Vysvětlete co je to moc**
11. **Co je to legitimizace?**
12. **Co je to autorita?**
13. **Kterým typem autority se vyznačuje státní moc v ČR?**

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- <http://www.blisty.cz/art/38111.html>
- <http://www.ceed.cz/makroekonomie/testy/33-test.htm>
- <http://www.pehe.cz/clanky/1997/politicka-kultura-v-ceske-republice>
- <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=373&lst=106>
- <http://www.virtually.cz/clanky2/3179.html>
- <http://www.klaus.cz/Klaus2/asp/clanek.asp?id=jhJM6EBjfhNK>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Vrt%C4%9Bti_psem
- <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=132555>
- http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100727s_po71105.pdf
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Lajos_B%C3%A1cs_a_Radjiv_M._Sinha
- http://www.svedomi.cz/aktuality/a2005/npol_0504_politika_1rep.htm
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ar%C3%AD%C2%B4a>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Politika>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Stalin>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_Machiavelli
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Hitler
- http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Havel
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Mah%C3%A1tma_G%C3%A1ndh%C3%AD
- <http://policy.euweb.cz/view.php?id=30>
- <http://carville.info/>
- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- ČAPEK, K., *Hovory s T. G. M.* 7. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1969
- PITHART, P., *Obrana politiky*, 2. vyd. Praha: Academia, 2005
- MACHIAVELLI, N., *Vladař*, 4. vyd. Praha: XYZ, 2007
- <http://www.stem.cz>